

Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазирлиги
Тошкент тиббиёт академияси

ТИББИЙ ПСИХОЛОГ ВА ПСИХОТЕРАПЕВТНИНГ КВАЛИФИКАЦИОН ТАВСИФИ

Муаллиф:

ЗАРИФБОЙ ИБОДУЛЛАЕВ

Тошкент тиббиёт академияси асаб касалликлари ва тиббий
психология кафедраси профессори, «Тиббий психология»
магистратура йўналиши бўйича дастур директори

Тошкент – 2016

Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазирлиги
Тошкент тиббиёт академияси

Тошкент тиббиёт академияси
Илмий ишлар бўйича проректори
_____Ш.А. Боймуродов
22 сентябр 2016 йил

**“ТИББИЙ ПСИХОЛОГ ВА
ПСИХОТЕРАПЕВТ”
КВАЛИФИКАЦИОН ТАВСИФИ**

Зарифбой Ибодуллаев

Тошкент – 2016

МУНДАРИЖА

Тиббий психолог ва психотерапевтнинг квалификациян тавсифи.....	5
Кириш.....	5
Тиббий психолог ва психотерапевт эгаллаши зарур бўлган назарий билимлар	6
Тиббий психолог ва психотерапевт эгаллаши зарур бўлган амалий кўникмалар.....	7
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг ихтисослаштирилган тиббий марказларда ҳуқуқ ва мажбуриятлари.....	8
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг психосоматик марказлар ва психосоматик бўлимларда ҳуқуқ ва мажбуриятлари.....	8
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг клиникалардаги маслаҳат поликлиникаларида ҳуқуқ ва мажбуриятлари	8
Тиббий психолог ва психотерапевт (нейропсихолог) нинг неврология хизматида ҳуқуқ ва мажбуриятлари	9
Тиббий психолог ва психотерапевт (нейропсихолог) нинг нейрохирургия хизматида ҳуқуқ ва мажбуриятлари.....	9
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг психиатрия хизматида ҳуқуқ ва мажбуриятлари.....	10
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг психоневрологик диспансерда ҳуқуқ ва мажбуриятлари.....	11
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг болалар психоневрологик диспансерида ҳуқуқ ва мажбуриятлари	12
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг наркологик диспансерда ҳуқуқ ва мажбуриятлари	13
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг тез тиббий ёрдам тизимида ҳуқуқ ва мажбуриятлари	14
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг кардиология хизматида ҳуқуқ ва мажбуриятлари.....	15
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг шаҳар клиникалари ва бирлаштирилган туман шифохоналарида ҳуқуқ ва мажбуриятлари.....	15
Тиббий психологнинг онкология хизматида ҳуқуқ ва мажбуриятлари.....	16
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг педиатрия клиникаси ва поликлиникаларида ҳуқуқ ва мажбуриятлари	16

Тиббий психолог ва психотерапевтнинг оилавий поликлиникада ҳуқуқ ва мажбуриятлари.....	17
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг акушерства ва гинекология хизматида ҳуқуқ ва мажбуриятлари	17
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳарбий тиббиёт хизматида ҳуқуқ ва мажбуриятлари.....	17
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг фавқулодда вазиятлар тизимида ҳуқуқ ва мажбуриятлари	19
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг спорт тиббиётида ҳуқуқ ва Мажбуриятлари.....	19
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг пульмонология ва фтизиатрия хизматида ҳуқуқ ва мажбуриятлари.....	20
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг ОИТС га қарши курашиш хизматида ҳуқуқ ва мажбуриятлари	20
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг дерматология ва венерология хизматида ҳуқуқ ва мажбуриятлари	21
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг урология хизматида ҳуқуқ ва мажбуриятлари.....	21
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг тарбияси қийин болалар ва ўсмирлар масканларида ҳуқуқ ва мажбуриятлари	22
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг геронтология хизматида ҳуқуқ ва мажбуриятлари.....	23
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг дам олиш сихатгоҳларида ҳуқуқ ва мажбуриятлари.....	23
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг реабилитация марказлари ва бўлимларида ҳуқуқ ва мажбуриятлари	24
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг хусусий клиникалар ва психологик марказларда ҳуқуқ ва мажбуриятлари	24
Тиббий психолог ва психотерапевтнинг суд тиббиёти ва суд-психология хизматида ҳуқуқ ва мажбуриятлари.....	24

ТИББИЙ ПСИХОЛОГ ВА ПСИХОТЕРАПЕВТНИНГ КВАЛИФИКАЦИОН ТАВСИФИ

КИРИШ

Тиббий психолог ва психотерапевт – тиббиёт институтларида даволаш иши ва педиатрия ихтисослиги бўйича бакалавр даражасини олиб “Тиббий психология” мутахассислиги йўналишида магистратура ва клиник ординатурани тугатган юқори малакали мутахассис. Тиббий психолог ва психотерапевт тиббиёт институтларининг «Тиббий психология ва психотерапевт» кафедраларида етишиб чиқади. Тиббий психолог ва психотерапевт – психоген ва психосоматик бузилишларда психопрофилактика, психодиагностика, психокоррекция, психотерапия, психофармакотерапия ва нейропсихореабилитация методларини мукамал даражада эгаллаган ҳамда турли касалликларда беморларга малакали тиббий-психологик ёрдам кўрсата оладиган мутахассис. Тиббий психолог давлат таълим стандарти ва мутахассиснинг квалификацион тавсифида белгилаб қўйилган талаб ва мажбуриятлар асосида фаолият кўрсатади.

Тиббий психолог ва психотерапевт ташкилий, консультатив, диагностик ва даволаш-профилактика ишлари бўйича юқори даражада тайёргарликка эга бўлиши керак. Ушбу касб эгаси назарий илм ва амалий кўникмаларни юқори даражада эгаллаган, ўз ишига масъулият билан қарайдиган, ўзига ва қўл остидагиларга талабчан, юқори даражада маданиятли ва профессионал компетенцияга эга ҳамда ўз устида узлуксиз ишлайдиган мутахассисдир. Тиббий психолог ва психотерапевт ўз амалиётида тиббиёт ва психологиянинг илғор технологияларини қўллай оладиган, илмий асосланган меҳнатни тадбиқ қила оладиган, бугунги кун талабларига мослаша оладиган, ишга принципиал ёндошадиган, юқори эътиқодли, аҳоли орасида соғлом турмуш тарзини тарғиб қила оладиган ва ўзи ҳам шунга амал қиладиган мутахассисдир. Тиббий психолог ва психотерапевт Ўзбекистон Республикаси қонунларига қатъиян амал қиладиган, соҳага оид норматив ҳужжатлардан тўла воқиф, тиббий деонтология ва этикага тўла амал қиладиган, фуқаролик бурчи ва врач қасамёдига содиқ ходим бўлиши талаб этилади.

Тиббий психолог ва психотерапевт эгаллаши зарур бўлган назарий билимлар

- соғлиқни сақлашни ривожлантиришга оид қабул қилинган фармон ва қарорлар, норматив ҳужжатлар;
- мамлакатда тиббий-психологик ёрдамни ташкил қилишга оид норматив ҳужжатлар;
- тиббий психология ва психотерапиянинг мақсад ва вазифалари;
- психик ва психосоматик касалликларнинг нозологик турлари;
- руҳий саломатликни тиклаш ва шахс ривожланишидан чекланишни коррекция қилиш методлари;
- махсус психология масалалари;
- психопрофилактика ва психогигиена;
- психодиагностика ва психологик консультация;
- психокоррекция, психотерапия ва психореабилитация;
- психик ва психосоматик бузилишларни фармакологик коррекция қилиш;
- нейро- ва патопсихология ҳамда ҳулқ-атвор бузилишларини нейропсихологик коррекция қилиш йўллари;
- нейропсихореабилитация;
- ёшга оид психология ва дифференциал психология;
- оилавий психология ва психотерапия;
- экспериментал-психологик текшириш методлари;
- психодинамик терапия;
- гипнотерапия;
- гештальттерапия ва бихевиоризм методлари;
- психофизиология ва психофизиологик коррекция методлари;
- психосоматик тиббиётнинг мақсад ва вазифалари;
- нерв системаси ва ички аъзолар касалликларида беморлар психологияси;
- психогенетиканинг мақсад ва вазифалари;
- профессионал психологик тестларни танлаш ва қўллаш қоидалари;
- тез тиббий-психологик ёрдам кўрсатиш қоидалари;
- тиббий психологияда инструментал ва махсус диагностикани қўллаш;
- ҳарбий ва фавқулоддаги вазиятларда тиббий-психологик ёрдам кўрсатиш;

- тиббий психологияда биологик терапия қонун-қоидалари;
- геронтопсихология қонун-қоидалари;
- меҳнатга вақтинчалик ва турғун лаёқатсизлик масалалари;
- диспансеризация қонун-қоидалари;
- суд тиббиёти ва суд-психологик экспертиза қонун-қоидалари;
- соғлиқни сақлашда маркетинг ва менежмент.

Тиббий психолог ва психотерапевт билиши зарур бўлган амалий кўникмалар

- аҳоли орасида соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш;
- психологик суҳбат ўтказиш;
- тиббий ва психологик анамнез тўплаш;
- турли даврларда психологик ривожланишни аниқлай олиш;
- психологик ва психосоматик статусини текшириш;
- психик ва психосоматик бузилишларни аниқлай олиш;
- тиббий этика ва деонтология қонун-қоидаларини қўллаш олиш;
- нейрорпсихологик статусни текшириб олий руҳий функциялар бузилишларини аниқлай олиш;
- беморларнинг қариндошлари билан суҳбат қуриш;
- психологик тестларни танлаб қўллаш олиш;
- неврологик ва нейрорпсихологик статусни текшириб асаб системасининг функционал бузилишларини аниқлай олиш;
- органик ва функционал касалликлар орасида қиёсий ташхис ўтказиш олиш;
- ташхис қўйиш учун зарур бўлган инструментал (рентген, МСКТ, МРТ, МРА, ПЭТ, ЭЭГ, ЭКГ, ЭхоКГ, УТТ, дуплекс) ва лаборатор (қон, сийдик, ликвор ва ҳ.к.) текширувларни танлай олиш ва уларнинг натижаларини таҳлил қилиб хулоса чиқара олиш;
- мустақил равишда ЭЭГ ўтказиш олиш, нейрофизиологик ва психофизиологик синамаларни қўллаш ва олинган хулосаларни таҳлил қила олиш;
- турли ёшларда психотерапевтик ва психофармакотерапевтик кўрсата олиш;
- ўткир психотик бузилишларда зудлик билан фармакотерапевтик ёрдам кўрсата олиш, зарурат шуни тақозо этса беморни реанимация бўлимига ўтказиш;

- ҳарбий ва фақуллодаги вазиятларда жабрланганларга тез тиббий-психологик (психотерапевтик ва психофармакологик) ёрдам кўрсата олиш;
- психоневрологик диспансер шароитида беморларга тиббий-психологик ёрдам кўрсатишни ташкил қилишни ва уни шахсан амалга ошириш;
- оилавий поликлиникалар шароитида беморларга тиббий-психологик ёрдам кўрсатиш;
- гипнотерапия, гештальттерапия, когнитив-бихевиоирал, рационал психотерапия ва бошқа психотерапевтик методларни амалда қўллаш олиш;
- психосоматик бўлимларда беморларни олиб бориш ва стационар даволашга кўрсатмаларни аниқлай олиш;
- соғлиқни сақлаш тизимининг турли босқичларида (поликлиника, стационар, реабилитация) тиббий-психологик ёрдам кўрсатишнинг узлуксизлигини таъминлаш;
- психореабилитация тадбирларини ташкил қила олиш ва ўтказиш;
- психосоматик бузилишларда меҳнатга вақтинчалик ва турғун лаёқатсизликни ҳамда касбий чегараланишни аниқлай олиш;
- тиббий-психологик ҳужжатларни юргиза олиш;
- ўз иш фаолияти тўғрисида ҳисобот тайёрлаб ва унинг самардорлигини баҳолай олиш.

I. Ихтисослаштирилган тиббий марказлар ва даволаш-профилактика муассасаларида тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари:

1.1. Психосоматик марказлар ва психосоматик бўлимларда тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- Психосоматик марказлар ва психосоматик бўлимлар ишини ташкиллаштириш;
- мустақил равишда функционал ва органик касалликларни фарқлай олиш;
- психосоматик бузилишлар этиологияси, клиникаси, диагностикасини билиш ва қиёсий ташхис ўткази олиш;
- психосоматик бузилишлар психогигиенаси ва психопрофилактикасини ўткази олиш;

- психосоматик бузилишларда малакали психотерапевтик ва психофармакотерапевтик ёрдам кўрсата олиш;
- психосоматик бузилишларда гипнотерапия ва психодинамик терапияни ўткази олиш;
- психосоматик бузилишларда тиббий-психологик экспертиза ўткази олиш.

1.2. Тиббий марказлар ва клиникаларнинг маслаҳат поликлиникаларида тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- маслаҳат поликлиникалари иш фаолияти ва тартиб-қоидаларини билиш;
- маслаҳат поликлиникалари шароитида тиббий-психологик ёрдам кўрсатилиши зарур бўлган касалликлар ва патологик ҳолатларни билиши ва шу ёрдамни кўрсата олиши;
- маслаҳат поликлиникаси шароитида психодиагностика ўтказиш, психотерапевтик ва психофармакотерапевтик ёрдам кўрсата олиш;
- мустақил равишда беморларга зарур инструментал ва лаборатор текширувларни тавсия этиш ва уларни стационар шароитда даволанишга танлай олиш;
- диспансеризация ўткази олиш;
- зарур тиббий хужжатларни юргизи олиш;
- ўз иш фаолияти ҳисоботини тайёрлаш ва иш самарадорлигини баҳолай олиш.

1.3. Неврология ва нейрохирургия клиникаларида тиббий психолог ва психотерапевтнинг (нейропсихолог) ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Нейрохирургия ва неврология клиникаларида “Тиббий психология” мутахассислиги бўйича магистратурани ўташ давомида олий руҳий функциялар ҳақида махсус тайёргарликни ўтаган нейропсихологлар ишлашади. Ушбу давр мобайнида улар бош миянинг локал ва диффуз зарарланишларида ривожланадиган нейропсихологик бузилишларда нейропсихологик диагностика, нейропсихологик коррекция ва нейрореабилитация методлари бўйича қўшимча таълим олган бўлишади.

Нейропсихолог қуйидагиларни билиши керак:

- олий руҳий функцияларнинг динамик локализацияси ҳақидаги таълимотни;
- олий руҳий функцияларнинг структур-функционал хусусиятларини;
- бош миянинг локал ва диффуз зарарланишларида нейропсихологик текширувлар ўтказиш ва неврологик статусни текшира олиш;
- нейрохирургик операциялардан олдин ва кейин нейропсихологик текширувлар ўтказиб топографик ташхисни қўйиш;
- олий руҳий функциялар бузилишларини нейропсихологик коррекция қила олиш;
- бош миянинг локал ва диффуз зарарланишларида, ҳамда нейрохирургик муолажалардан сўнг фармакологик коррекция ўткази олиш;
- неврологик касалликларда ва нейрохирургик муолажалардан сўнг нейропсихореабилитация методларини ўткази олиш;
- зарур тиббий ҳужжатларни юргиза олиш;
- қилинган ишлар бўйича ҳисобот тайёрлаш ва иш самарадорлигини баҳолай олиш.

1.4. Психиатрия хизматида тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- психиатрия шифохоналарининг ишлаш принципини билиш;
- психиатрияда беморларни текшириш қонун-қоидаларини билиш;
- ўткир ва сурункали кечувчи руҳий касалликлар этиологияси ва клиник намоён бўлишини билиш;
- руҳий беморларда психологик суҳбат ўтказиш ва психопатологик текширувлар ўтказишни билиш;
- руҳий касалликларда беморларга психотерапевтик ва психофармакотерапевтик ёрдам кўрсатишни билиш;
- нейрорептик синдромни аниқлаб, уни бартараф эта олиш;
- ўткир психомотор қўзғалишларда тез тиббий-психологик ёрдам кўрсата олиш;
- руҳий бузилишларда тиббий-психологик экспертиза ўткази олиш;

- руҳий касалликларда давомли психореабилитация муолажаларини ўтказиш ва беморларнинг ижтимоий адаптациясини таъминлай олиш.

1.5. Психоневрологик диспансерда тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Тиббий психология курсларида, худди психиатриядаги каби психоневрологлар ҳам тайёрланади. “Тиббий психология ва психотерапия” мутахассислиги доирасида магистратура ва клиник ординатурада ўқиш мобайнида реактив невроз ва психозлар ҳамда бошқа турдаги чегарадош психоневрологик бузилишларга асосий урғу берилади. Уларда малакавий амалиёт асосан психоневрологик диспансерларда олиб борилади. Психоневрологлар билиши ва эгаллаши зарур бўлган кўникмалар қуйидагилардан иборат:

- психоневрологик диспансерлар иш фаолиятини билиши;
- психоневрологик диспансерларда беморларга тиббий-психологик ёрдам кўрсатишни билиши;
- психоневрологик бузилишларда психогигиена ва психопрофилактика тадбирларини тўла ўткази олиши;
- психоневрологик бузилишлар этиологияси ва клиник хусусиятларини билиши;
- психоневрологик бузилишларда психопатологик текширувлар ўткази олиши;
- психоневрологик бузилишларни коррекция қилиш учун психотерапевтик ва психофармакотерапевтик усулларни билиши ва қўллай олиши;
- психоневрологик бузилишларда тиббий-психологик экспертиза ўтказишни билиши ва қўллай олиши;
- психоневрологик диспансерда кузатувда турган беморларнинг умумий психик статусини баҳолаб стационарда ётиб даволанишига кўрсатмалар бор-йўқлигини аниқлай олиши;
- психоневрологик диспансерда кузатувда турган беморларга психореабилитация режасини туза олиши ва ижтимоий адаптация дастурини қўллай олиши;

- чегарадош руҳий бузилишлар билан беморларни диспансер назоратга олиши;
- чегарадош руҳий бузилишларда тиббий-психологик экспертиза ўткази олиши;
- психоневрологик диспансер шароитида психореабилитация муолажаларини ўтказиши;
- психоневрологик диспансерда тиббий-психологик ҳужжатларни юргизи олиши.

1.6. Болалар психоневрологик диспансерида тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- болалар психоневрологик диспансерининг иш фаолиятини билиши;
- болалар ва ўсмирлар руҳий ва ақлий ривожланишининг асосий босқичларини билиши ва баҳолай олиши;
- психик дизонтогенезнинг асосий сабабларини билиши ва аниқлай олиши;
- болалар ва ўсмирларда руҳий ва ақлий ривожланишдан орқада қолишларни аниқлай олиши;
- болалик ва ўсмирлик даврларида психологик суҳбатлар ўткази олиши ва психопатологик текширувлар ўткази олиши;
- руҳий чекланишлар ва касалликлар аниқланган болалар ва ўсмирларнинг ота-оналари билан психологик суҳбатлар ўткази олиши;
- болалик ва ўсмирлик даврларида реактив руҳий бузилишлар этиологияси ва клиник симптомларини билиши ва аниқлай олиши;
- болалик ва ўсмирлик даврларида психогигиена ва психопрофилактикани ташкил қила олиши ва ўтказиши;
- болалик ва ўсмирлик даврларида кузатиладиган психоневрологик бузилишларда психотерапия ва психофармакотерапия методларини билиши ва қўллай олиши;
- болалик ва ўсмирлик даврларида психореабилитация тадбирларини ўткази олиши;

- психоневрологик бузилишлар аниқланган болалар ва ўсмирларда тиббий-психологик экспертиза ўткази олиши;
- болалар ва ўсмирларда давомли психореабилитация муолажаларини ўтказиши ва уларни ижтимоий адаптациясини таъминлай олиши.
- болалар психоневрологик диспансерда тиббий-психологик ҳужжатларни юргиза олиши ва диспансер кузатувни ўткази олиши;
- болалар ва ўсмирларнинг оилавий ва ижтимоий адаптациясини ўткази олиши;

1.7. Наркологик диспансерда фаолият кўрсатаётган тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- Ўзбекистон Республикасида наркотик ва психотроп воситаларни тарқатишга қарши курашишга оид чиқарилган норматив ҳужжатларни билиши;
- наркологик диспансерлар иш фаолиятини билиши;
- сурункали алкоголизм, наркомания ва токсикоманияларнинг илк клиник белгиларини аниқлай олиши;
- сурункали алкоголизм, наркомания ва токсикомания аниқланган беморлар ва уларнинг қариндошлари билан психологик суҳбатлар ўтказишни билиши ва қўллаш олиши;
- сурункали алкоголизм, наркомания ва токсикоманияларда психотерапевтик ва психофармакотерапевтик ёрдам кўрсатишни билиши ва қўллаш олиши;
- спиртли ичимликлар ва наркотик воситалар билан ўткир заҳарланишларнинг клиник симптомларини билиши ва тез тиббий-психологик ёрдам кўрсата олиши;
- сурункали алкоголизм, наркомания ва токсикомания аниқланган беморларни диспансер назоратга олиши;
- наркологик диспансер шароитида ва ундан ташқарида психопрофилактика ва психогигиена ишларини ўткази олиши;
- сурункали алкоголизм, наркомания ва токсикомания аниқланган беморларда тиббий-психологик экспертиза ўткази олиши;

- сурункали алкоғолизм, наркомания ва токсикоманияларда беморларнинг ижтимоий адаптациясини ўткази олиши;
- наркологик диспансер шариотида тиббий-психологик хужжатларни юргизи олиши.

1.8. Тез тиббий ёрдам шариотида тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- турли тоифадаги даволаш-профилактика муассасаларида тез тиббий ёрдам кўрсатиш хизматининг иш фаолиятини билиши;
- ўткир стрессли вазиятларда тез тиббий-психологик ёрдам кўрсатишни билиши ва қўллаи олиши;
- ургент ҳолатларда психопатологик ва нейрпсихологик текширувларни зудлик билан ўткази олиши;
- ўткир стрессли ҳолатларда психологик суҳбатларни ўткази олиши;
- ўткир психотик бузилишлар этиологияси ва клиник симптомларини билиши;
- тез тиббий-психологик ёрдам кўрсатишга кўрсатма ва моънелик қилувчи ҳолатларни билиши;
- ургент ҳолатларда инструментал (МРТ, МСКТ, дуплекс, УТТ, ЭЭГ) ва лаборатор текширувларни танлаб тавсия қила олиши ва олинган натижаларини таҳлил қилиб хулоса чиқари олиши;
- тез тиббий ёрдам рўйхатига киритилган кучли таъсирга эга дори воситаларини билиши ва қўллаи олиши;
- онгинг психотик ва нопсихотик бузилишларини фарқлай ва даражасини баҳолай олиши;
- посткоматоз даврда беморга тиббий-психологик ёрдам кўрсати олиши, нейрпсихореабилитация усулларини билиши ва қўллаи олиши;
- тез тиббий ёрдам тизимида юргизиладиган тиббий хужжатларни билиши.

1.9. Кардиология хизматида тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- кардиология марказлари ва бўлимлари иш фаолиятини билиши;
- юрак-қон томир касалликларининг функционал ва органик типларини фарқлай билиши;
- кардиология амалиётида учрайдиган психосоматик бузилишлар этиологияси ва клиникасини билиши, ташхисни тўғри аниқлаши ва қиёсий ташхис ўтказа олиши;
- юрак-қон томир касалликларида беморлар билан психологик суҳбатлар ўтказа олиши;
- юрак-қон томир касалликларида психогигиена ва психопрофилактика тадбирларини ўтказа олиши;
- юрак-қон томир касалликларида беморларга малакали психотерапевтик ва психофармакотерапевтик ёрдам кўрсата олиши;
- юрак-қон томир касалликларида беморларга гипнотерапия, когнитив-бихевиорал терапия ва психодинамик терапияни қўллаш олиши;
- юрак-қон томир касалликларида психореабилитация тадбирларини ўтказа олиши.

1.10. Шаҳар шифохоналари ва туман тиббиёт бирлашмаларида тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- шаҳар ва туман шифохоналарида психосоматик бўлимлар ва тиббий психолог (психотерапевт) кабинетларини ташкил қилиши ва уларда иш юргиза олиши;
- аҳоли орасида психоген ва психосоматик бузилишларнинг олдини олиш бўйича психогигиена ва психопрофилактика тадбирларини ташкил қилиши ва ўтказа олиши;
- шаҳар ва қишлоқ шароитида аҳолига малакали тиббий-психологик ёрдамни ташкил қилиши ва ўтказиши;
- шаҳар ва қишлоқ аҳолиси орасида психоген ва психосоматик бузилишлар бўйича диспансер кузатувни ташкил қилиб ўтказа олиши;

- шаҳар ва қишлоқ шифохоналарида беморларга тиббий-психологик экспертиза ўткази олиши;
- шаҳар ва қишлоқ шифохоналари шароитида тиббий-психологик ҳужжатларни юргизи олиш;

1.11. Онкология хизматида тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- онкология марказлари, диспансерлари ва бўлимлари иши ҳақида маълумотга эга бўлиши;
- онкологик беморлар билан психологик суҳбатлар ўткази олиши;
- онкологик касалликларда беморларга психотерапевтик ва психофармакотерапевтик ёрдам кўрсати олиши;
- нур билан даволаш ва кимётерапия сабабли ривожланган психоэмоционал бузилишларнинг клиник симптомларини билиши;
- онкологик беморларга психореабилитация муолажаларини тузи олиши ва ўтказиши.

1.12. Педиатрия хизматида тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- педиатрия марказлари, педиатрия бўлимлари ва болалар психосоматик бўлимларида психосоматик хизматни ташкил қили олиши;
- болалар ва ўсмирларнинг ақлий ва руҳий ривожланиш босқичларини билиши ва тўғри баҳолай олиши;
- ақлий ва руҳий ривожланишдан орқада қолган болалар билан психологик суҳбатлар ўткази олиши ва тиббий-психологик ёрдам кўрсати олиши;
- болалик ва ўсмирлик даврларида психопатологик, нейрпсихологик ва психофизиологик текширувлар ўткази олиши;
- болалик ва ўсмирлик даврларида учрайдиган психоэмоционал ва нейрпсихологик бузилишларни аниқлай олиши;
- болалик ва ўсмирлик даврида психогигиена ва психопрофилактика тадбирларини ўткази олиши;

- болалик ва ўсмирлик даврларида психотерапия ва психофармакотерапия муолажаларини ўткази олиши;
- болалки ва ўсмирлик даврларида психореабилитация тадбирларини билиши ва ўткази олиши.
- болалик ва ўсмирлик даврларида тиббий-психологик экспертиза ўткази олиши;
- педиатрия хизматида тиббий-психологик хужжатларни юргизи олиши.

1.13. Оилавий поликлиникаларда тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- оилавий поликлиникалар иш фаолиятини билиши;
- оилавий поликлиникаларда психогигиена ва психопрофилактика тадбирларини ташкил қилиши ва ўтказиши;
- оилавий поликлиника шароитида беморлар билан психологик суҳбатлар ўтказиши ва психологик тестларни қўллаш олиши;
- оилавий поликлиника шароитида беморларга психотерапевтик ва психофармакотерапевтик ёрдамни ташкил қила олиши;
- оилавий поликлиника шароитида психореабилитация тадбирларини ташкил қилиши ва ўтказиши;
- оилавий поликлиника шароитида психоген ва психосоматик бузилишлар бўйича аҳоли орасида диспансеризация тадбирларини ташкил қилиши ва ўткази олиши ;
- оилавий поликлиника шароитида тиббий-психологик экспертизани ташкил қилиши ва ўткази олиши;
- психологик травмалар ва психосоматик бузилишлар аниқланган беморларни оилавий ва ижтимоий адаптацияси ва психологик реабилитация қила олиши;
- оилавий поликлиника шароитида тиббий-психологик хужжатларни юргизи олиши.

1.14. Акушерства ва гинекологияда тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- акушерства ва гинекология шароитида тиббий-психологик ёрдамни ташкиллаштири олиши;

- акушерлик амалиёти ва гинекологик касалликларда кузатиладиган психоген ва психосоматик бузилишларни билиши ва аниқлай олиши;
- ҳомиладор аёллар билан психологик суҳбатлар ўткази олиши, психологик тестларни танлаб қўллай олиши ва малакали психологик ёрдам бера олиши;
- туғруқдан кейин кузатиладиган реактив невротик ва психотик ҳолатларда тез тиббий-психологик ёрдам кўрсата олиши;
- ҳомиладорлик даврида психоэмоционал бузилишларни коррекция қилиш учун қўлланиладиган фармакологик воситаларга кўрсатмалар ва моънелик қилувчи ҳолатларни мукамал билиши;
- климактерик даврда кузатиладиган психоэмоционал бузилишларни аниқлай олиши ва беморларга психотерапевтик ҳамда психофармакотерапевтик ёрдам кўрсата олиши.
- туғруққача ва туғруқдан кейинги даврда диспансер назоратни амалга ошириши.

1.15. Ҳарбий тиббиёт тизимида тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- Ўзбекистон Республикасида ҳарбий ҳизматчиларнинг саломатлигига оид қабул қилинган қарор ва қонунлардан воқиф бўлиши ҳамда тиббий-психологик хизматга оид номатив ҳужжатларни билиши;
- ҳарбий тиббиёт тизимида тиббий-психологик хизматнинг мақсад ва вазифаларини мукамал билиши, жабрланганлар билан психологик суҳбатлар қура олиши;
- ҳарбий тиббиёт тизимида психогигиена ва психопрофилактика тадбирларини ташкил қила олиши ва ўтказиши;
- ҳарбий ҳолатларда жабрланганларга тез тиббий-психологик, яъни психотерапевтик ва психофармакотерапевтик ёрдамни ташкил қила олиши ва ўтказиши;
- ҳарбий ҳолатларда жабрланганларга тиббий-психологик экспертизани ташкил қилиши ва ўткази олиши;

- ҳарбий тиббиёт тизимида жабрланганларга психореабилитация тадбирларини ўткази олиши.

1.16. Фақулддаги вазиятларда тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- фақулддаги вазиятларга аҳолига тиббий-психологик ёрдам кўрсатишга оид қарор ва қонунлар ҳамда норматив ҳужжатларни билиши ва уларга амал қилиши;
- фақулддаги вазиятларда жабрланганлар ва уларнинг яқинлари билан психологик суҳбат қура олиши ҳамда психогигиена ва психопрофилактика тадбирларини ташкил қилиб ўткази олиши;
- фақулддаги вазиятларда жабрланганларга ва уларнинг яқинларига психотерапевтик ва психофармакотерапевтик ёрдамни ташкил қилиши ва ўткази олиши;
- фақулддаги вазиятларда психореабилитация тадбирларини ташкил қилиши ва ўткази олиши.

1.17. Спорт тиббиётида тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- спорт тиббиётида тиббий-психологик хизматнинг асосий мақсад ва вазифаларини билиши;
- спорт тиббиётида психогигиена ва психопрофилактика тадбирларини ташкил қилиши ва ўткази олиши, йирик мусобақалардан олдин психологик тренинглари ўткази олиши;
- кризисли вазиятларда спортсменлар билан психологик суҳбатлар қура олиши, психологик тестларни танлаб ўткази олиши;
- спортсменларда учрайдиган психоэмоционал бузилишларни билиши ва уларга психотерапевтик ҳамда психофармакотерапевтик ёрдам кўрсати олиши;
- турли психоэмоционал бузилишларда спортсменларда тиббий-психологик экспертизани ташкил қилиши ва ўткази олиши;
- турли психологик стресслар ва психоэмоционал бузилишларда психореабилитация тадбирларини ташкил қили олиши,

спортчиларни ижтимоий адаптациясини психологик тренинглар билан таъминлай олиши;

- спорт тиббиёти марказларида спортсменларнинг диспансер кузатувини ташкил қилиши ва ўткази олиши
- спортчиларнинг тиббий-психологик экспертизасини ташкил қила олиши ва ўтказиши.

1.18. Пульмонология ва фтизиатрия клиникаларида тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- сил касаллиги аниқланган беморлар билан психологик суҳбатлар қуриши ва психологик тестларни танлаб ўткази олиши;
- нафас олиш системаси билан боғлиқ органик ва функционал касалликларни фарқлай олиши;
- нафас олиш системаси билан боғлиқ турли хил психосоматик бузилишларнинг этиологияси ва клиник симптомларини мукамал билиши;
- пульмонология ва фтизиатрия шароитида психогигиена ва психопрофилактика тадбирларини ташкил қилиши ва ўткази олиши;
- пульмонология ва фтизиатрия шароитида психотерапевтик ва психофармакотерапевтик ёрдамни ташкил қилиши ва ўтказиши;
- пульмонология ва фтизиатрия шароитида психореабилитация тадбирларини ташкил қилиши ва ўтказиш, тиббий-психологик ҳужжатларини тўғри олиб бориши.

1.19. ОИТС га қарши кураш маркази ва унинг филиалларида тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- ОИТС га қарши кураш марказида тиббий-психологик хизматнинг мақсад ва вазифаларини билиши;
- ОИТС билан касалланганлар билан психологик суҳбатлар қура олиши ва психологик тестларни танлаб қўллай олиши;
- ОИТС да кузатиладиган психосоматик бузилишлар этиологияси, клиник симптомлари ва ташхис қўйиш ҳамда қиёсий ташхис ўтказишни билиши;

- ОИТС га қарши кураш тизимида психогигиена ва психопрофилактика тадбирларини билиши ва ўткази олиши;
- ОИТС аниқланган беморларга психотерапевтик ва психофармакотерапевтик ёрдам кўрсати олиши ҳамда психореабилитация тадбирларини ўткази олиши;
- ОИТС билан касалланган беморларнинг оилавий ва ижтимоий адаптацияни таъминлай олиши;
ОИТС билан касалланган беморларда тиббий-психологик экспертиза ўткази олиши ва зарур тиббий-психологик ҳужжатларни юргизи олиши.

1.20. Дерматология ва венерология хизматида тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- дерматовенерология хизматида тиббий-психологик ёрдамнинг мақсад ва вазифаларини билиши;
- тери-таносил касалликларининг органик ва функционал типларини фарқлай олиши ;
- дерматовенерологияда учрайдиган психосоматик бузилишлар этиологияси ва клиник симптомларини билиши;
- дерматовенерология амалиётида беморлар билан психологик суҳбатлар қуриши ва психологик тестларни танлаб ўткази олиши;
- тери-таносил касалликларида психогигиена ва психопрофилактика тадбирларини ташкил қилиб ўткази олиши;
- тери-таносил касалликларида психотерапевтик ва психофармакотерапевтик ёрдам кўрсати олиши;
- тери-таносил касалликларида гипнотерапия ва психодинамик терапияни қўллай олиши;
- дерматовенерология амалиётида психореабилитация тадбирларини ўткази олиши.

1.21. Урология хизматида тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- урология хизматида тиббий-психологик ёрдамнинг мақсад ва вазифаларини билиши;

- урологик касалликларнинг органик ва функционал типларини фарқлай олиши ;
- урологик ва психосексуал бузилишлар этиологияси ва клиник симптомларини билиши ва қиёсий ташхис ўтказа олиши;
- урологик касалликларда ва психосексуал бузилишларда беморлар билан психологик суҳбатлар қуриши ва психологик тестларни танлаб ўтказа олиши;
- урологик касалликларда психогигиена ва психопрофилактика тадбирларини ташкил қилиб ўтказа олиши;
- урологик касалликлар ва психосексуал бузилишларда психотерапевтик ва психофармакотерапевтик ёрдам кўрсата олиши;
- урологик касалликлар ва психосексуал бузилишларда гипнотерапия ва психодинамик терапияни қўллай олиши;
- урологик касалликлар ва психосексуал бузилишларда психореабилитация тадбирларини ўтказа олиши.
- урология амалиётида тиббий-психологик экспертиза ўтказа олиши ва тиббий-психологик ҳужжатларни юргиза олиши.

1.22. Болалар ва ўсмирлар меҳрибонлик уйларида тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- меҳрибонлик уйларида тиббий-психологик хизматни ташкил қилиш ва ўтказиш;
- меҳрибонлик уйларида тарбияланаётган болалар ва ўсмирлар билан психологик суҳбатлар ўтказа олиши ва патопсихологик текширувлар ўтказа олиш;
- тарбияси қийин болалар ва ўсмирларнинг ота-оналари билан психологик суҳбатлар ўтказа олиш;
- меҳрибонлик уйларида психогигиена ва психопрофилактика тадбирларини ўтказа олиш;
- тарбияси қийин болалар ва ўсмирларга психотерапевтик ва психофармакотерапевтик ёрдам кўрсата олиш;
- тарбияси қийин болалар ва ўсмирларга психореабилитация тадбирларини ташкил қилиш ва ўтказа олиш;

- меҳрибонлик уйларида тарбияси қийин болалар ва ўсмирларнинг диспансер назоратини ташкил қилиш ва ўтказиш;
- тарбияси қийин болалар ва ўсмирларга тиббий-психологик экспертиза ўтказа олиш;
- тарбияси қийин болалар ва ўсмирларни оилавий ва ижтимоий адаптациясини таъминлай олиш.

1.23. Геронтология хизматида тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- геронтология амалиётида тиббий-психологик хизматнинг асосий мақсад ва вазифаларини билиши;
- кекса одамлар билан психологик суҳбатлар қура олиши ва нейропсихологик текширувлар ўтказа олиши;
- кекса одамларнинг яқинлари билан психологик суҳбатлар ўтказа олиши;
- қариялар уйида тиббий-психологик хизматни ташкиллаштира олиши;
- қариялик даврида психогигиена ва психопрофилактика тадбирларини ўтказа олиши
- сенил деменция ва бошқа психотик бузилишларда психотерапевтик ва психофармакотерапевтик ёрдам кўрсата олиши;
- геронтология амалиётида психореабилитация хизматини ташкил қила олиши ва ўтказиши;
- кексаларнинг руҳий саломатлигини сақлаш учун диспансер назоратни ташкил қила олиши;
- геронтология амалиётида тиббий-психологик экспертиза ўтказа олиши;

1.24. Сиҳатгоҳларда фаолият кўрсатадиган тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- сиҳатгоҳларнинг асосий мақсад ва вазифаларини билиши ва бу масканларда тиббий-психологик хизматни ташкил қила олиши;
- сиҳатгоҳларда психологик суҳбатлар ўтказишни билиши ва психологик тестларни танлаб ўтказа олиши;
- сиҳатгоҳларда психогигиена ва психопрофилактика тадбирларини ташкиллаштира олиши ва ўтказиши;

- сихатгоҳларда психотерапевтик ёрдамни йўлга қўйиши ва амалда қўллай олиши, гипнотерапия ўтказа олиши;
- сихатгоҳларда руҳий саломатликни тиклаш учун номедикаментоз (игна билан даволаш, физиотерапия, бадантарбия машқлари, биологик тескари алоқа ва б.қ) билиши ва қўллай олиши;
- сихатгоҳлар шароитида психореабилитация тадбирларини ташкил қила олиши ва ўтказиши.

1.25. Реабилитация марказлари ва реабилитация бўлимларида тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- реабилитация марказлари ва бўлимларининг асосий мақсад ва вазифаларини билиши ҳамда тиббий-психологик хизматни ташкил қила олиши;
- реабилитация марказлари ва бўлимларида психологик суҳбатлар ўтказа олиши, психологик тестларни қўллай олиши;
- реабилитация марказлари ва бўлимларида психогигиена ва психопрофилактика тадбирларини ташкил қила олиши ва ўтказиши;
- реабилитация марказлари ва бўлимларида рефлексор, физиотерапия ва бошқа номедикаментоз даволаш усулларини қўллай олиши;
- реабилитация марказлари ва бўлимлари шароитида психотерапевтик ва психофармакотерапевтик муолажаларни қўллай олиши;
- босқичма-босқич ўтказиладиган психореабилитация методларини ишлаб чиқиши ва амалиётда қўллай олиши.

1.26. Хусусий клиникалар ва психологик марказларда тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- хусусий клиникалар ва психологик марказларда тиббий-психологик хизматни ташкил қила олиши ва ўтказиши;
- хусусий клиникалар ва психологик марказларда психологик суҳбат ўтказа олиши ва психологик тестларни танлаб қўллай олиши;
- хусусий клиникалар ва психологик марказларда психогигиена ва психопрофилактика тадбирларини ташкиллаштириши ва амалда қўллай олиши;

- хусусий клиникалар ва психологик марказларда психологик бузилишларни коррекция қилиш учун рефлектор даволаш усулларини билиши ва қўллай олиши;
- хусусий клиникалар ва психологик марказларда беморларга психотерапевтик ва психофармакотерапевтик ёрдам кўрсата олиши.

1.27. Суд тиббиёти хизматида тиббий психолог ва психотерапевтнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

- Ўзбекистон Республикасининг суд тиббиётига оид қарорлари ва норматив ҳужжатларини билиши;
- суд тиббиётининг асосий мақсад ва вазифаларини билиши;
- суд тиббиёти амалиётида психологик суҳбатлар ўтказа олиши суд-психологик экспертизани ташкил қила олиши ва мустақил равишда ўтказиши;
- суд тиббиёти амалиётида психогигиена ва психопрофилактика тадбирларини билиши ва амалиётда қўллай олиши;
- суд тиббиёти амалиётида тиббий-психологик ҳужжатларни юргиза олиши.

Лойиҳа муаллифи:

Тошкент тиббиёт академияси

магистратура йўналишининг

“Тиббий психология”

дастури директори, проф. Ибодуллаев З.Р.